

Kovács Ádám Gábor

: egyetemi hallgató, SZTE JGYPK

: kovacsadam1009@gmail.com

AZ IFJÚSÁG MIBENLÉTE

Karikó Sándor (szerk.): *Az ifjúság a globális térben*. Szegedi Egyetemi Kiadó, Szeged, 2016

A tanulmánykötet a Pécsi Tudományegyetem konferenciájának anyagát tartalmazza. Fontos kérdésekre keres választ, például arra, hogy mi lesz a ma ifjúságával, vagy mint a cím is utal rá: hol helyezkedik el a ma ifjúsága a globális térben. Úgy vélem, hogy az ifjúságszociológia olyan nagyon fontos diszciplína, amely tökéletesen építkezhet a pszichológia és a filozófia tárgyköréből. Ez utóbbi abból a szempontból fontos, mert e művet az Alkalmazott Filozófiai Társaság mutatta be, amely a Magyar Tudományos Akadémia mellett működik, fémjelezve a téma aktualitását és fontosságát. A filozófia, a társadalomtudomány, az aktuális ifjúságszociológia és a pszichológia témakörén kívül helyet kapott a könyvben egy tabukat feszegető blokk is: 1968 hatása és valósága. Vajon ez a téma mennyire aktuális? Hogyan viszonyul a globalizációhoz, amely megállíthatatlannak tűnik, és ezért kulcsfontosságú?

Hatásait fontos tanulmányok ecsetelik, amelyek a mai magyar értelmiség vitaanyagát képezhetik. Egy olyan homogén csoport vizsgálatát láthatjuk e könyvben, amely eddig nem jutott kellő reflektorfénybe, jóllehet tartós építőköve a társadalomnak. A mű komplexitását figyelembe véve úgy vélem, hogy a részletes elemzéstől el kell állnom. Alapos tanulmányozás után az idő dimenziójával szeretném gazdagítani a témát, az ifjúságnak a saját idejéhez való hozzáállásával és tevékenységével. Fejtegetésemet a műből kiragadott passzusokkal gazdagítom, amelyek igazolhatják nézőpontom újszerűségét.

Az idő az események egymásutániságára utal. A szubjektív idő az egyén sajátos időérzélete, amely az emlékekhez és a tervekhez kötődik. Megkülönböztetünk objektív időt is, a lét és az eredet kiindulópontját. Százával történtek már ilyen irányú kutatások és születtek filozófiai értekezések. Az idő és a tér összefüggései régóta foglalkoztatják a filozófusokat. Ennek a gon-

doltnak a bizonyítására, a könyvet felütve, azonnal Szabó Tibor (Előszó) nézeteibe botlunk, amelyek igazolják a felvezetést. „A létváltozás mindig folyamatos és okszerű, de nem mindig feltárulkozó és látványos.” A newtoni idő szerint a tér minden esetben állandó, tehát van. De hogy mozgás és egymásutánosság keletkezzen, ahhoz az időnek is állandónk kell lennie, így Newton homogénként értelmezte őket (Störig, 2006). Ezt a gondolati sémát Karikó Sándor ifjúságelemzése tárja fel, amely az ifjúságot a múltból a jövő felé haladó homogén csoportként szemléli. A nemzedéki konfliktusok, a primitív népek ifjúságihiátusától kalauzol bennünket az antik kor ifjúságán át a mai felfogáshoz. Tehát egy felavatással felnőtté váló gyermek képe után a felismerés és az elkülönülés következik, amely nem más, mint egy egyszerűsített ifjúságtörténelem, ami az idővel karöltve rajzolja ki a sarkalatos problémákat. A fiatalok, az ifjúság egy negyedik generáció a gyermek, a felnőtt és az idős kor hármásában. Azaz olyan idő, amikor a gyermek már felnőtt, de a felnőtt még gyermek. Ez a homogén értelmezés az idővel való korreláció tekintetében azért fontos, mert ugyanúgy foglalkozni kell az ifjúsággal, mint az idővel. Kant az időt, a térhez hasonlóan, tapasztalattól függetlenül érzékelhetőnek írta le. Sem a tér, sem az idő nem valóság, mint az anyag, hanem mindkettő a megfigyelő, az alany tapasztalatainak szükséges eszmei szerkezeti része. A térbeli mérésekkel a tárgyak fizikai távolságát, az idő mérésével pedig az események időbeli távolságát határozzuk meg. Kant filozófiájában az idő nem egy fogalom, hanem egyfajta intuíció. Az idő se nem végtelen, se nem véges, mivel csupán saját intuíciónk egy formája. A dolgok sem időben, sem térben nem léteznek magukban (Kant, 2009). Henri Bergson úgy találta, hogy az idő se nem valóságos egynemű közeg, se nem szellemi szerkezet, hanem valami, ami tartammal rendelkezik. Bergson ezt a „tartam”-ot a valóság lényegi részét képező alkotóképességnek és emlékezetnek tartotta, melyet a képzelet egyszerű intuíciójával lehet csak megfogni (Bergson, 2012). Ez az értelmezés a kanti kritizmus időértelmezése, hiszen az idő így elveszíti homogenitását és egy sajátos piedesztálra emelkedik, ahol olyasféle tulajdonságokkal vagy tapasztalati fogalmi apparátussal rendelkezik, mint a gyönyör vagy a szépség szubsztanciája.

Ezután rátérnék egy más felfogásra, az „ifjúságnak az idővel ütköztetésére”, mintegy megfordítva az előző elemzési sémát. Tóth I. János (Tóth I. János, 2016, Demográfiai kihívások és a gyerekvállalás etikája. In Karikó Sándor: *Ifjúság a globális térben*. Szeged, Szegedi Egyetemi Kiadó, 47–65) tanulmánya a demográfiai kihívásokkal és a gyermekvállalás etikájával foglalkozik. Az ifjúság szemüvegén keresztül egy hatalmas problémát vélünk felfedezni. Míg a régebbi korokban a reprodukció volt a fő szempont, a mai ifjúság szemében már másodlagos. A ma ifjúsága ugyanis – hiszen meg

kell állnia helyét a világban – kénytelen egzisztenciát kovácsolni magának, ami a felgyorsult idő miatt nehezebb, mint a régebbi korokban. Ebből következik, hogy az egzisztenciaépítés után válik csupán fontossá számára a reprodukció. Ennek az egyenletnek az eredményeképpen vizsgálható a demográfiai kihívás. Ha egyszerű matematikai gondolatíságban értelmezzük ugyanis a gyermekvállalás etikáját, akkor ahhoz, hogy egy párnak (egy nőnek és egy férfinak) a társadalom számára „legendő” gyermeke legyen, legalább hármat kell világra hoznia. Tehát ha egy párnak csupán egy gyermeke születik, akkor a reprodukció a saját, önálló nézőpontjából sikeresnek mondható, a társadalom szempontjából viszont nem. Ha a pár két gyermeket vállal, akkor az a saját, önálló nézőpontjából szintén sikeresnek számít, társadalmilag azonban még stagnálás áll fenn, hiszen a párt két ember fogja csupán pótolni. Tehát a társadalom számára az a kívánatos, ha legalább három gyermeket vállalnak a családok. A tanulmány vezérgondolatát elemezve feltehető a kérdés, hogy mennyire könnyű a felgyorsult versenyben a mai fiatalnak egzisztenciát építenie és legalább háromgyermekes családot alapítania. Véleményem szerint a technika fejlődése miatt kiéleződött a helyzet, és a társadalmi elvárások további terhet rónak a fiatalokra, azonban rajtuk áll, hogy megelőzzék a népességfogyást, vagy legalább elérjék a népességstagnálást. A technika fejlődése fontos kérdés napjainkban, viszont az ifjúság témakörével ebből a szempontból kevesen foglalkoznak. A fenti értelmezésből látható, hogy ez nem helyes álláspont. Az ifjúság hatalmas nyomás alatt áll.

Ezt az időbeli értelmezést Tari Annamária tanulmánya magyarázza és fejt ki a tudományosság elve mentén közérthetően. A régebbi időkben a generációk közötti interakció erősebb volt, mint manapság. A felgyorsult világ hozadéka egy olyan átláthatatlan kapcsolati struktúra, melynek az a következménye, hogy a generációk, de főként az ifjúság körében nincs szabadság. Hogy csak egy sarkított példát vegyünk szemügyre: régebben, ha a fiatalokat bántalmazták társaik az iskolában, hazatérve meg tudtak nyugodni, és szembe tudtak nézni a gondokkal. Manapság a bántalmazás nem áll meg a fiatal hazatérésével, akkor sem „szabadul meg” a gondoktól, mert a közösségi média közbeavatkozásával tovább folytatódik a zaklatása, míg fel nem őrlődik a személyisége. Az információs technológia fejlődése felgyorsít bizonyos kognitív funkciókat és érzelmi működéseket, ezekhez azonban sajnos bizonyos biológiai funkciók még nem állnak készen. A generációelméletek szempontjából hangsúlyozandó, hogy a társadalmi nárcizmus egyre erősödik, és a figyelem középpontjába került. A társadalmi nárcizmus világszerte nő. Megfigyelhető, hogy az ifjúság jó munkát akar szerezni magának, vagy meg akarja tartani a jelenlegit, és el szeretne jutni

egy olyan helyzetbe, mely mások fölé emeli őt. Ez a tény destruktív hatást gyakorol az énfunkcióra, hiszen nem alakul ki az önbecsülés, az önelfogadás, csupán a könyörtelen like-vadászat a cél, vagy burkoltabb esetben a képmutatás, miszerint „több vagyok nálatok”. Régebbi korokban ez a hatás nem volt jelen az ifjúság életében. A verseny folyamatos, és mindenki részt vesz benne. Ennek a problémának az elemzése arra enged következtetni, hogy nemcsak a csökevényes önértékelés és önbizalom a probléma forrása, hanem az online-jelenlét kötelező volta is. A mai fiatalok kénytelenek folyamatosan kapcsolatban lenni egymással, hiszen ha vétenek ez ellen, akkor a mikrotársadalom, a kortárs csoport kizárhatja őket a köréből, viszont ennek következményeként nem marad sem idejük, sem energiájuk arra, hogy saját gondolataikkal foglalkozzanak, sőt arra sem, hogy megértsék önmagukat. Így csak sodródnak az árral. Ez az értelmezés pontos képet fest az ifjúságra nehezedő nyomásról, világossá teszi a belső harcok struktúráját és az ifjúságnak a társadalommal kapcsolatos enerváltságát.

Az általános elemzések után sokak szerint egy ma már tabutémának számítóval folytatnám recenziómat. 1968 a diákmozgalmak, az ifjúság térnyerésének éve volt, amikor egy homogén csoport hangot adott igazának, és megmutatta, hogy egységesen is fel tud lépni. 1968 a kritikai mozgalmakból fakadt. Ezt kísérte volna egy „építő elmélet”. Hiszen a fiatalok nekifeszültek a rendszernek, és megmutatták, hogy fontos részei a társadalomnak. Ellenálltak. Úgy vélem azonban, hogy Losonczi Alpár (Losonczi Alpár, 2016, *Ellenállás: ismét?* In Karikó Sándor: *Ifjúság a globális térben*. Szeged, Szegedi Egyetemi Kiadó, 103–117) tanulmánya sok sarkalatos kérdést vet fel. A mai magyar ifjúság is ellenáll, de nem azon a módon, ahogy a már piederestálra emelt 68-as nemzedék. Nem adnak hangot csoportjuknak, hanem asszimilációt színlelve egy saját egységet, önálló jövőt építenek. Egy önálló új társadalmat. Az ellenállók társadalmát. Ezen tettük azonban vészjósló gondolatokat tükröz. A 68-as ideákat elemezve látható, hogy akkor a közös cselekvés megmozgatta az embereket, viszont a 68-as lázadások vereséggel zárultak, és komoly retorziókkal, amelyek üzenete az volt, hogy „tudunk rólatok, de nem veszünk róla tudomást”. A régi korok fiataljai a jövőt építették, a mai kor fiataljai viszont az apokalipszist várják. Vagy beállnak a sorba, vagy nem jutnak egyről a kettőre, ami megtöri az ambícióikat. A rendszer kiveti őket, mert nem tud érdemben foglalkozni a problémáikkal. Ezek a vészjósló elemzések azt a kérdést vetik fel, hogy lehet-e jövőt építeni a fiatalok nélkül. A válasz egyértelmű, a metódus azonban, hogy megoldják a problémát, visszanyerjék az ifjúságot, még várat magára.

Alternatívaként említhető Hamvas László (Hamvas László, 2016, *A szubjektív élethelyzetek szerepe*. In Karikó Sándor: *Ifjúság a globális*

térben. Szeged, Szegedi Egyetemi Kiadó, 191–211) tanulmánya, melyben az Európai Unió állásfoglalása olvasható. Az Európai Unió erőforrásként tekint az ifjúságra, diszkriminációmentes, aktív, toleráns európai polgároként, az európai értékek hordozóiként látja tagjait. A tanulmány fő pontja szerint manapság, a nagy elvándorlás időszakában, a felső vezetésnek érdeke, hogy megvizsgálja és felismerje, hogyan tudja élhetőbbé, kecsegtetőbbé formálni a hazai viszonyokat. Ehhez viszont elengedhetetlen, hogy megismerjük az ifjúságot. A fiatalok motivációját, vágyait, terveit, a jövőhöz való hozzáállását, elvárásait. A tanulmányban egy TAMOP által támogatott kutatáselemzés foglal helyet, melynek komplex bemutatása, részletezése a cikk gerincét képezi. A recenzió szempontjából az időre vonatkozó vizsgálódásokat, a vele kapcsolatos kérdéseket szemléltetném. Az idő Zimbardo és Boyd szerint az individuális személyiség rögzített része. Ám ebben a nézetben benne van az a vélekedés is, hogy változtatható az időhöz való hozzáállás. Az időperspektíva pszichológiai kifejezés, azt a folyamatot jelöli, amikor időövezetekbe vagy időbeli kategóriákba rendezzük személyes tapasztalatainkat. Ez az egyik formája a pszichológiai időnek, ismertebb nevén a szubjektív időnek, amely különbözik az objektív időtől. Tehát három fontos időkategóriát különböztetünk meg: azt, ami volt, tehát a múlt, ami van, a jelen, és ami majd lesz, tehát a jövő (Zimbardo és Boyd, 2012). A fent említett tágabb időértelmezés specifikus időperspektívák szerint tagolódik. Név szerint: múltpozitív, múltnegatív, jelenhedonista, jelenfatalista, jövőorientált és transzcendentális jövőorientált. Az idő paradoxonja arra utal, hogy az időperspektívánk az életeseményeinket leginkább befolyásoló tényező, de nem vagyunk ennek tudatában. Továbbá a specifikus időperspektíva kategóriák számtalan kellemes tulajdonsággal rendelkeznek, ám ha valamelyiknek túlságosan nagy jelentőséget tulajdonítunk, akkor a negatívumai megsemmisítik előnyeit (Orosz, Dombi, Tóth-Király és Roland-Lévy, 2015). Ezenkívül a kutatás lényeges pontjai közül kiemelendő, hogy a túl jövőorientált személyek inkább a megyeszékhelyeken képzelik el a jövőjüket. Tehát akit érdekel a jövője, az a nagyvárosokban akar élni. Erről az a véleményem, hogy az ifjúságnak alternatívákat kell biztosítani a kisebb településeken is, hogy az elvándorlás lokálisan is csökkenjen. A tanulmány révén, az idő fogalmának beemelésevel, egy olyan áldásos kutatás született, amellyel a fent említett, sok tekintetben nehezen értelmezhető generáció jobban megismerhető.

Recenzióm zárásaként csokorba foglalnám a könyvvel kapcsolatos gondolataimat. Egy olyan tanulmánykötetet vizsgáltam, amely a szabad akarat, a tájékozottság úttörője, az emberiség vagy legalábbis az ifjúság jövőjének szerves része. Különbőféle látásmódok ütköznek egy közös cél érdekében. Recenziómat egy általam nagyra becsült ember, John Fitzgerald Kennedy

gondolatával zárnam: „Ezt az időt és ezt a helyet választottam arra, hogy egy olyan témáról beszéljek, amelyet általában elfed a tudatlanság és a tájékozatlanság, s amellyel kapcsolatban csak nagyon ritkán látjuk meg az igazságot.” „Ismerjük meg az ifjúságot, vizsgáljuk a problémáit, és segítsünk neki, hogy általa szebb jövőt érhessünk meg.”

IRODALOM

- Hans Joachim Störig (2006): A filozófia világtörténete. Helikon Kiadó, Budapest
- Henri Bergson (2012): A gondolkodás és a mozgó. L'Harmattan Kiadó, Budapest
- Immanuel Kant (2009): A tiszta ész kritikája. Atlantisz Kiadó
- Oliver Stone és Peter Kuznick (2014): Amerika elhallgatott történelme. Kossuth Kiadó, Budapest
- Orosz G., Dombi E., Tóth–Király I. & Roland–Lévy C. (2015): The Factor structure of the short Zimbardo Time Perspective Inventory. *Journal of Baltic Science Education*. (under review)
- Zimbardo, P. & Boyd, J. (2012): Időparadoxon. HVG Kiadó Zrt., Budapest

Beérkezés időpontja: 2017. 09. 12.

Elfogadás időpontja: 2017. 10. 05.